

Keywords: *Education strategy, global tendencies, national tendencies, model of sustainable development, quality education, human capacity-building, philosophy of adult education, life-long education, education for all.*

Філіпчук Георгій Георгійович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України (м. Київ, Україна).
E-mail: georg.filipchuk@gmail.com

Filipchuk Heorhiy Heorhiyovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Full Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, (Kyiv, Ukraine). E-mail: georg.filipchuk@gmail.com

УДК 378:008 (477.52/.6)

ВЗАЄМОДІЯ КУЛЬТУР ЯК ЧИННИК ОДУХОТВОРЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ СХОДУ УКРАЇНИ

В. М. Швирка

У статті розкрито сутність понять «взаємодія культур», «діалог культур» в контексті одухотворення студентської молоді Сходу України. Висвітлено потенційні можливості взаємодії культур. Розкрито основні цілі одухотворення студентів за допомогою взаємодії культур.

Ключові слова: *взаємодія культур, діалог культур, духовність, одухотворення, студентська молодь.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями. Процеси, що відбуваються на Сході України, визначають сучасний стан політичної, економічної і військової ситуації нашої держави. Її можна назвати кризовою з огляду на умови реального життя населення нашого регіону. Ці події загострили питання духовності, толерантності, здатності до консенсусу тощо. Особливо це відчувається серед молоді. Як показують психолого-педагогічні й соціологічні дослідження, саме вона у своїй більшості опинилася без надійних духовних орієнтирів. І тому вибір життєвого шляху став визначатися не здібностями та інтересами молоді людини, а конкретними обставинами, що часто ведуть до зневіри щодо можливих позитивних змін у житті, а нерідко й втрати сенсу життя.

У таких важких умовах на вищі навчальні заклади, які працюють в зоні АТО, покладено завдання щодо одухотворення студентської молоді, повернення їм сенсу життя, коригування емоційно-когнітивної, ціннісно-сислової, діяльнісно-трансляційної сфер молоді людини.

У Концепції духовного розвитку України наголошується на важливості й першорядності саме духовної основи суспільного життя, оскільки саме духовний вимір стає пріоритетним у виборі моделі розвитку українського суспільства, що потребує вироблення чітких духовних принципів.

Оскільки Схід України – багатонаціональний регіон, де мешкає понад 68% українців, 35% росіян, крім того болгари, вірмени, євреї, поляки, греки, татари та представники інших національностей, взаємодія культур може стати чинником одухотворення студентської молоді, показником чого є прагнення до взаєморозуміння, відсутність насильства, діалог і співпраця, визнання суверенності й цінності кожного народу та його культури.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми й на які спирається автор. Дослідження проблеми духовності та одухотворення розглянуті в працях В. Андрущенко, В. Бакірова, В. Барановського, Є. Бистрицького, Г. Горак, Л. Горбунової, Л. Губерського, М. Євтуха, Н. Йордакі, А. Комарової, А. Корецької, С. Кримського, В. Крисаченко, М. Лукашевича, М. Михальченко, В. Пазенка, М. Пірен, С. Пролеєва, Т. Розової, В. Табачковського, Г. Темко, Г. Шевченко, В. Шинкарука.

Взаємодія культур відображена в працях Д. Антонюка, М. Бахтіна, Я. Дашкевича, І. Дзюби, І. Кураса, О. Лановенка, О. Майбороди, А. Перотті, Ю. Римаренка, В. Сагатовського, Л. Шкляра, М. Шульги та інших дослідників.

Метою статті є аналіз потенційних можливостей взаємодії культур як чинника одухотворення студентської молоді Сходу України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Духовність – специфічна людська якість, що характеризує мотивацію й сенс поведінки особистості. Духовність – позиція ціннісної свідомості, приналежна всім її формам – моральній, політичній, релігійній, естетичній, художній, але особливо значуща в сфері моральних відносин [1].

У той же час духовність пов'язана з божественним началом у людині і в той же час має різне змістовне трактування. Вона оцінюється як вищий рівень розвитку людини, з'єднаний з такими орієнтирами людського буття, як цінності і сенс життя та знаходиться в органічному

зв'язку з моральністю, здатністю до самовдосконалення, з творчим досвідом людини.

І. Підласий у своїх працях наголошує на значенні повернення до духовності, важливості її відродження для виживання й збереження людства в планетарному масштабі: «Світ гине, тому що став бездуховним. Сучасна духовна криза найглибша, найстрашніша, бо це криза першого порядку. Негаразди економічні, навіть екологічні можна ще якось здолати, якщо опертися на духовність. Без духовності порятунку немає. Вихід з кризового стану суспільства – духовне оновлення, духовне відродження, мета якого – повернення до споконвічних основ людського існування... духовність є понад усе, вона в основі людського життя» [6, с. 3].

В. Бондаренко зазначає: «Питання духовного розвитку особистості сьогодні є надзвичайно актуальним. Його значення завжди зростає в перехідні епохи, що вимагають від людини підвищеної творчої активності, напруги всіх її духовних сил. Оскільки саме такий час переживає зараз наша країна, важливо створити ефективну протидію наміченої тенденції витіснення естетичної середовища на другий план, на периферію усвідомлюваних завдань. Це загрожує небезпечними наслідками – культурним зубожінням життя суспільства й духовним занепадом індивідів, які його складають. Недарма з рівнем духовного розвитку та здатністю особистості сприймати красу й будувати власний світ за її законами пов'язують результативні прояви людської творчої енергії, а також загальний прогрес суспільства в усіх сферах його життєдіяльності» [2, с. 921].

Таким чином, одухотворення студентів, їх гармонійний усебічний розвиток неможливий без цілеспрямованого ознайомлення з культурними досягненнями людства, різними видами мистецтва тощо.

Це завдання може виконати взаємодія культур як чинник одухотворення студентської молоді.

Особливість української культури полягає у тому, що українська нація ніколи не була етнічно однорідною. Схід України, зокрема Донбас, – регіон, у якому проживають представники майже 125 різних етносів. У цій ситуації найважливіше значення має вивчення культурних взаємозв'язків і взаємовпливів усіх етносів, які проживають в рамках єдиної території.

Культура кожного народу живе в діалозі, в тому числі й у взаємодії з іншими культурами. Але взаємодія з іншими культурами необхідна і для усвідомлення своєї унікальності.

Взаємодія культур в людській історії неминуча, оскільки культура не може розвиватися окремо, вона повинна збагачуватися за рахунок інших культур. Оскільки, «спілкуючись, люди створюють один одного» [4], взаємодія культур розвиває й різні культури. Культура сама діалогічна й передбачає діалог культур.

Дослідження питань взаємодії культур свідчать про те, що зміст і результати різноманітних міжкультурних контактів багато в чому залежать від здатності їх учасників розуміти один одного й досягати згоди, що головним чином визначається етнічною культурою кожної із взаємодіючих сторін, психологією народів, які є пануючими цінностями в тій чи іншій культурі. У науці ці взаємовідносини різних культур отримали назву «міжкультурна комунікація», яка означає обмін між двома і більше культурами й продуктами їх діяльності, що здійснюється в різних формах. Цей обмін може відбуватися як в політиці, так і в міжособистісному спілкуванні людей у побуті, сім'ї, неформальних контактах.

Контакти та взаємини між культурами виникають у результаті різних причин. У сучасних умовах бурхливий розвиток міжкультурної комунікації відбувається в різних сферах людського життя: туризмі, спорті, особистих контактах тощо.

В умовах поліетнічності й полікультурності одухотворення студентської молоді багатопланове й набуває найчастіше характерних рис полікультурної освіти, основними цілями якої є:

- глибоке й усебічне оволодіння культурою власного народу як обов'язкова умова інтеграції в інші культури;
 - формування уявлень про різноманіття культур у світі й виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей;
 - створення умов для інтеграції в культури інших народів;
 - формування та розвиток умінь і навичок ефективної взаємодії з представниками різних культур;
 - виховання в дусі миру, терпимості, гуманного міжнаціонального спілкування [7, с. 33].
- Крім того, можна виділити і такі цілі, як:
- виховання інтересу та чутливості до проявів взаємодіючих культур;
 - навчання розуміння культурної історичної обумовленості поведінкових стереотипів у ході усвідомленого осмислення універсального й специфічного в культурних проявах;

– виховання толерантного й шанобливого ставлення до цінностей іншої культури в процесі формування таких особистісно значущих якостей, як доброзичливість, відкритість, готовність зрозуміти й прийняти іншу культуру;

– розвиток культурного самовизначення;
– навчання взаємодії та співпраці з представниками різних національностей і віросповідань;

– формування умінь позитивної взаємодії з представниками інших культур.

Висновки. Основним освітнім принципом в досягненні поставлених цілей стає діалог. Він є засобом здійснення комунікаційних зв'язків, умовою взаєморозуміння людей. Взаємодія культур, їх діалог – найбільш сприятлива основа для розвитку міжетнічних, міжнаціональних відносин. Взаємодія культур і цивілізацій передбачає і якісні загальні культурні цінності. Діалог культур може виступати як фактор примирення, засіб, що попереджає виникнення конфліктів, у тому числі й війн. Він знімає напруженість у суспільстві, створює обстановку довіри та взаємної поваги. Діалог культур особливо актуальний для сучасного українського студентства. Він дозволяє з'єднати в мисленні і діяльності студентів різні культури, форми діяльності, ціннісні орієнтації та форми поведінки. Діалог в цьому випадку розглядається не тільки як евристичний прийом засвоєння будь-яких знань, а і як фактор, що визначає суть і сенс переданої інформації. Діалог надає реальний практичний сенс взаємодії культур, які спілкуються між собою. Діалог стає постійно діючою основою в розвитку і взаємодії культур.

Для успішного проведення роботи з одухотворення студентів, використовуючи взаємодію культур, університетам необхідно:

- систематично вивчати духовний стан студентів;
- здійснювати моніторинг соціально-економічного становища студентів і пов'язаного з цим морально-психологічного стану;
- здійснювати ефективний науково-методичний супровід функціонування та розвитку системи виховання в університеті;
- розробити систему заходів щодо формування духовних цінностей молоді на основі взаємодії культур.

Таким чином, до першочергових завдань сучасної вищої школи належить наукове обґрунтування та розробка відповідної стратегії одухотворення студентів Сходу України, у тому числі, на основі взаємодії культур.

Література

1. Богданова Н.Г. Проблема розвитку духовності студентської молоді сучасної України / Н.Г. Богданова. // Актуальні проблеми духовності. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. – С. 126-128.
2. Бондаренко В. И. Формирование духовности будущих специалистов в условиях высшего учебного заведения / В. И. Бондаренко // Молодой ученый. – 2014. – №4. – С. 919–923.
3. Кочетков В. В. Психология межкультурных различий / В. В. Кочетков. М.: ПЕР СЭ, 2002. – 416 с.
4. Лихачев Д. С. Экология культуры // Избранные труды по русской и мировой культуре / Д. С. Лихачев. – СПб.: Изд-во СПбГУП, 2006. – 416 с.
5. Морозова Л.П. Влияние национальной культуры на формирование национального самосознания / Л.П. Морозова. // Scientific Letters of International Academic Society of Mikhail Baludansky. Slovakia, 2014. – № 4. – С. 95–98.
6. Підласий І. Повернення душі / І. Підласий. // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. Зб. наук. пр. Вип. 3. – Луганськ, 2004. – №3. – С. 3–17.
7. Рогова О.Г. Духовні цінності та проблема морального розвитку особистості / О.Г. Рогова // Актуальні проблеми духовності. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. – 358с.
8. Целепидис Н. В. Взаимодействие народов и культур и проблема межкультурной коммуникации молодежи / Н. В. Целепидис // Вопросы культуры и философии. – 2009. – №3. – С. 30–34.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ КУЛЬТУР КАК ФАКТОР ОДУХОТВОРЕНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ ВОСТОКА УКРАИНЫ

В. Н. Швырка

В статье раскрыта сущность понятий «взаимодействие культур», «диалог культур» в контексте одухотворения студенческой молодежи Востока Украины. Освещены потенциальные возможности взаимодействия культур. Раскрыты основные цели одухотворения студентов посредством взаимодействия культур.

Ключевые слова: взаимодействие культур, диалог культур, духовность, одухотворение, студенческая молодежь.

TRANSACTION OF CULTURES AS A FACTOR OF SPIRITUALITY CREATION IN THE STUDENT YOUTH OF EAST OF UKRAINE

V. M. Shvyrka

Essence of the concepts «transaction of cultures», «dialogue of cultures» in the context of spirituality creation in the student youth of the East of Ukraine are exposed

in the article. Potential possibilities of transaction of cultures are reflected. The basic goals of spirituality creation in the student youth by means of co-operation of cultures are exposed.

Keywords: *Transaction of cultures, dialogue of cultures, spirituality, student youth.*

Швирка Вікторія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ, Україна). E-mail: vshvyrka@gmail.com

Shvyrka Victoria Mikolaiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of pedagogical department of Government Entity «Luhansk national Taras Shevchenko university» (Starobilsk, Ukraine). E-mail: vshvyrka@gmail.com

УДК 37.017.92.20

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО В ІДЕАЛОТВОРЕННІ ОСОБИСТОСТІ

Г. П. Шевченко

У статті охарактеризовані ключові аспекти проблеми культури і мистецтва в ідеалотворенні особистості. Акцент зроблено на подоланні кризи виховання людини у сучасному суспільстві. Підкреслено, що без освоєння культури і мистецтва, які є фундаментальною основою ідеалотворення, неможливо виховати справжніх людей. Охарактеризовано погляди визначних зарубіжних і вітчизняних педагогів-класиків щодо важливості виховання, культури, мистецтва, завдяки яким здійснюється шліфування, очищення, окультурення та просвітлення природного людського матеріалу, завдяки чому людина і набуває можливості заблищати блиском неповторного індивідуального таланту, яким кожного наділяє Всевишній. Надано характеристику моделі культурної людини. Доведено, що можна досягти високого рівня розвитку духовності, високої моралі, культури взаємодії між людьми, народами, країнами й сформувати ідеали «людяного» в Людині лише за умови дотримання Законів моралі Всесвіту.

Ключові слова: *культура, мистецтво, особистість, ідеалотворення, Людина Культури, ідеальний образ людини.*